

natuurpunt

Natuur in het hart

VAN ZOERSEL

De prioriteiten van Natuurpunt
voor de verkiezingen in 2024

www.natuurpunt.be/verkiezingen2024

Dit memorandum is een publicatie van Natuurpunt en Natuurpunt Voorkempen.

Contact

Peter Keustermans, voorzitter Natuurpunt Voorkempen – Keustermanspeter@gmail.com

Paul Stryckers, voorzitter kern Zoersel Natuurpunt Voorkempen - stryckers.mertens@skynet.be

Patrick Duhajon, voorzitter werkgroep beleid Natuurpunt Voorkempen - chipscis@hotmail.com

Voorwoord

Zoersel is een groene gemeente, en daar zijn we terecht trots op. Een 700-tal Zoerselse gezinnen is lid van Natuurpunt. Uiteraard is niet elk van die 700 gezinnen actief binnen de vereniging, maar zij willen met hun lidmaatschap de natuur steunen en een signaal geven aan de overheden dat zij het behoud van een natuurlijke, gezonde leefomgeving belangrijk vinden. Mogen wij hopen dat dit signaal niet verloren gaat?

Door ons ondoordacht gebruik van de natuurlijke bronnen van onze planeet zijn we nu op een punt beland dat halve maatregelen niet meer zullen volstaan. We kampen met een klimaat- en biodiversiteitscrisis waarbij dieren en plantensoorten aan een nooit gezien tempo verdwijnen. Ook de mens ontsnapt niet aan de gevolgen van het steeds extremere weer. Deze maatregelen moeten op alle bestuursniveaus doorgevoerd worden, bovenal op het lokale niveau, op het terrein zelf. Gemeentebesturen hebben een belangrijke rol te vervullen in dit verhaal.

In dit memorandum stellen we een aantal concrete maatregelen voor om de situatie te verbeteren. Twee doelstellingen springen hierbij in het oog. De eerste is een toename van de oppervlakte natuur. Niet enkel meer hectaren natuur, maar een robuust netwerk van natuurverbindingen waarbij groene eilanden toch één geheel vormen. Anderzijds dient de natuurwaarde van de groene gebieden in Vlaanderen, die vaak bedrevend is, een stuk omhoog door een deskundig en volgehouden natuurbeheer. Het is immers niet omdat iets groen ziet, dat het ook om waardevolle natuur gaat.

De uitvoering van de voorgestelde acties leidt niet enkel tot een beter klimaat, een grotere biodiversiteit en een gezondere omgeving voor de mens, maar biedt ook nieuwe kansen op economisch vlak (bijv. recreatief toerisme) en kostenbesparingen op het vlak van infrastructuur enz.

Wanneer we terugblikken op de lopende legislatuur, dan zien we dat de gemeente Zoersel, zoals verder zal blijken, inzake natuur en milieu heel wat stappen in de goede richting heeft gezet. Wij durven hopen dat dit in de volgende legislatuur nog meer het geval zal zijn. Dit memorandum wil hieraan bijdragen.

Met sympathieke groet namens Natuurpunt Voorkempen,

Peter Keustermans
voorzitter

Met de neus op de feiten

De waterbom die in de zomer van 2021 in Wallonië viel, zou 8 miljard euro schade aangericht hebben als ze in Vlaanderen gevallen was. De records stapelen zich op met in de zomer van 2022 de ergste droogte in 500 jaar in Europa. Natuurbranden worden steeds desastreuzer. We worden met de neus op de feiten gedrukt van de gevolgen van **klimaatverandering**. En toch is het maar een voorproefje van wat ons te wachten staat als het klimaat meer dan twee graden stijgt: de dood van alle koraalriffen, verdwijnen van een kwart van alle landbouwgebied, nog meer hittegolven en bosbranden, meer dan 1 m zeespiegelstijging, miljoenen klimaatvluchtelingen en extreme stormen en overstromingen.

Tegelijkertijd zijn er de berichten van het aantal insecten dat op 27 jaar tijd met 76% afgenomen is en 1 miljoen soorten (van de 8) die met uitsterven bedreigd zijn. In Vlaanderen is 28% van de soorten bedreigd en takelen al onze bossen af door stikstofneerslag. Het tempo waaraan soorten voorgoed verdwijnen ligt 100 tot 1000 maal hoger dan normaal. Het risico op ineenstorten van ecosystemen wordt reëel, diezelfde ecosystemen waar we van afhankelijk zijn voor onder meer de zuurstof die we inademen en het proper water dat we drinken. De **biodiversiteitscrisis** is een feit.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat de klimaat- en biodiversiteitscrisis de top tien aanvoeren van de risico's voor de economie volgens het Wereld Economisch Forum. Ook die andere grote crisis, de **gezondheids crisis** waar de COVID19-pandemie voor zorgde, heeft het belang van natuur aangetoond. Vlamingen zochten massaal hun toevlucht in de natuur. De natuur hield ons recht. Maar het toonde ook het tekort aan natuur in Vlaanderen dat het laagste aandeel beschermde natuur heeft van Europa. Het mag duidelijk zijn: we kunnen niet zonder natuur en een gezonde planeet, en de natuur niet zonder ons. We moeten ze hoogdringend herstellen.

Het decennium van ecosysteemherstel

Op het wereldtoneel is de urgentie duidelijk. De Verenigde Naties roepen 2020-2030 uit tot het decennium van ecosysteemherstel. In deze periode moeten we de curves ombuigen: de uitstoot van broeikasgassen omlaag en het aantal wilde dieren en planten omhoog.

Door een krachtig klimaatbeleid...

De jaarlijkse broeikasgasuitstoot moet de komende jaren drastisch zakken om een op hol geslagen klimaat te vermijden. In alle sectoren: naast energie ook industrie, transport, landbouw en huishoudens. Elke tiende van een graad telt. Een volledige omschakeling naar hernieuwbare energie is noodzakelijk, maar niet meer voldoende om onder de 1,5°C opwarming te blijven. Gelukkig toont de wetenschap dat we die grens wel nog halen als we het combineren met ambitieus natuurherstel en een ander voedselsysteem! Met 100% hernieuwbare energie, 50% van het oppervlak op land en zee voor natuur en een regeneratieve landbouw realiseren we weer een leefbare planeet. Met respectievelijk 56% en 30% tegen 2030 als tussendoelen. Europa is alvast die weg ingeslagen om zo onze uitstoot omlaag te krijgen.

... en een krachtig natuurbeleid

Niet alleen is natuurherstel belangrijk om de klimaatdoelstellingen te halen, het is ook een voorwaarde voor een welvarende samenleving. Niet minder dan 50% van het bruto binnenlands product van de wereld is afhankelijk van intacte ecosystemen. Natuurherstel rendeert: elke euro levert 8 tot 38 euro op voor de maatschappij.

De urgentie is groot, de voordelen zijn enorm en de koers is uitgezet. De Verenigde Naties hebben beslist om 30% van het oppervlak op land en zee voor te behouden voor natuur. Europa is hierin een voortrekker en zet de koers uit naar een samenleving in harmonie met de natuur en omgeving via verschillende beleidsinitiatieven voortvloeiende uit haar Green Deal. Europa luistert daarmee naar haar burgers: 77% van de Vlamingen vindt natuur belangrijk. Ook het enorme succes van de documentaire Onze Natuur toont het draagvlak voor natuurherstel in Vlaanderen. Het stopt biodiversiteitsverlies, het zorgt voor een leefbare omgeving, maakt Vlaanderen klimaatrobust, houdt ons gezond en is de basis voor een gezonde economie.

Een Vlaanderen in harmonie met de natuur en omgeving. Is dat mogelijk? Ja! Als we er voor gaan. Als we van natuurherstel een prioriteit maken. Als we durven investeren in de noodzakelijke, sociaal-rechtvaardige transitie, in een Vlaanderen met natuur in het hart. Zo krijgen we natuur weer in de lift.

Laat ons die curves dit decennium ombuigen!

Vijf noodzakelijke transities

In Vlaanderen moeten we inzetten op vijf noodzakelijke en onderling sterk verbonden transities om de biodiversiteitscrisis te keren, om grote stappen te zetten in het aanpakken van de klimaatcrisis en om te komen tot een gezond leefmilieu.

Transitie 1: Naar een robuust natuurnetwerk

Van versnipperde en geïsoleerde natuursnipperen naar een robuust verbonden natuurnetwerk tot aan ieders voordeur.

Transitie 2: Naar een herwaardering van water

Van draineren, indijken en zo snel mogelijk afvoeren naar zee, naar ophouden, insijpelen en vertraagd afvoeren.

Transitie 3: Naar een duurzaam ruimtegebruik en nieuwe manier van wonen

Van een volgebouwd landschap met versnipperde bebouwing, naar woonkernen met ruimte voor natuur.

Transitie 4: Naar een regeneratieve landbouw en visserij

Van een landbouw en visserij die de omgeving uitputten en vervuilen naar een landbouw en visserij die heropbouwen.

Transitie 5: Naar een circulaire maatschappij

Van een regio met treurige vervuilingsrecords naar een voorloper op vlak van gezonde lucht, water en bodem.

TRANSITIE 1:

Naar een robuust natuurnetwerk

De situatie nu

De natuur in Vlaanderen is slecht beschermd. **Met 8% van onze oppervlakte hebben we het kleinste aandeel beschermd natuurgebied van Europa.** 75% van onze wetlands is verloren gegaan sinds 1950 en de 33% van onze zee die op papier beschermd natuurgebied is, wordt 1 tot 8 keer per jaar omgeploegd door boomkorvisserij. Onze restanten natuur zijn enorm versnipperd: 90% van de natuurclusters is kleiner dan 100 op 100 meter.

We hebben bovendien met 5 km weg per vierkante km het meest dichte wegennetwerk van Europa dat deze gebiedjes van elkaar scheidt. De kwaliteit van onze natuurgebieden is barslecht. Met slechts 3 van de 44 Europees beschermde habitats in Vlaanderen in goede staat zijn we de slechtste leerling van de Europese klas. Door de omschakeling naar breedspectrum ledlampen vermenigvuldigt onze lichtvervuiling en Vlaanderen was al een van de meest lichtvervuilde regio's ter wereld, met navenante gevolgen voor de natuur.

Met meer ruimte voor natuur, grotere natuurgebieden, meer natuurverbindingen en een verhoogde kwaliteit in de natuurgebieden (door diverse milieudrukken weg te werken) kunnen we de trend in de positieve richting keren voor onze natuur.

Wetenschappers laten er geen twijfel over bestaan: om wereldwijd 80% van de biodiversiteit, de ecosystemen en de ecosysteemdiensten te redden moeten we 50% van het oppervlak van de Aarde reserveren voor natuur. De Verenigde Naties spraken in december 2022 een tussendoel af van 30% tegen 2030 en ook Europa gaat daar voluit voor. In Vlaanderen heeft 26% van onze oppervlakte op papier al een beschermd natuurstatuut. **Als deze oppervlakte ook effectief op het terrein beschermd wordt, is de doelstelling van 30% tegen 2030 niet meer veraf.**

Hoe realiseren we dat?

Realiseer met natuurverbindingen een sterk samenhangend geheel van natuur-, bos- en valleigebieden

Ons landschap is sterk zwart-wit geworden voor dieren en planten: geschikte en ongeschikte gebieden. De geschikte gebieden moeten opnieuw met elkaar verbonden worden door enerzijds natuurgebieden groter te maken en anderzijds ons landschap grijzer - of beter groener - te maken met een basisnatuurkwaliteit in niet-natuurgebieden en een groenblauw netwerk van natuurverbindingen. Het lang beloofde VEN (125.000 ha) en IVON (150.000 ha) worden uitgevoerd en de Europees beschermde gebieden, veen en wetlands worden daaraan toegevoegd. Met ontsnipperingsmaatregelen als ecoducten en uitstapzones geleiden we dieren veilig over verkeersinfrastructuur en met duisternis- en stiltegebieden doorheen het landschap. Vlaanderen, dat nu 's nachts oplicht op de satellietkaarten van Europa, past voortaan het principe toe: 'geen verlichting waar het kan, enkel licht waar (en wanneer) het moet'. Vooral met de nieuwe ledverlichting die nog schadelijker is voor de natuur is dit van het allergrootste belang.

Maatregelen voor Zoersel

Natuurpunt Voorkempen werkt hard aan blauwgroene natuurverbindingen langsheen de voornaamste waterlopen: projecten Schijnvallei en Vallei van de Delfte Beek. Wij streven ook naar een verbinding tussen het Blommerschotcomplex en het Zoerselbos. Blijf deze aankopen financieel ondersteunen en faciliteer dit waar mogelijk.

Voorkom dat door infrastructuurwerken natte natuur verloren gaat of wordt drooggepompt.

Een ecoduct over de E34 tussen Blommerschot en Krabbels-Lovenhoek in Zandhoven-Vorselaar is zeer wenselijk. Hoewel dit strikt genomen buiten het grondgebied van Zoersel valt, is een signaal van de gemeente naar de hogere overheden niettemin erg belangrijk.

Behoud de uitdoving van de openbare verlichting tijdens de nachtelijke uren, of werk, waar dat niet mogelijk is, met slimme straatverlichting die pas aangaat wanneer dat aangewezen is (passanten, evenementen, ...).

Herstel de natuurkwaliteit met natuur- en landschapsherstel

Het afbakenen van oppervlakte voor natuur volstaat niet meer. Heel wat natuur is gedegradeerd en heeft actieve herstelmaatregelen nodig, bijvoorbeeld om de abiotische omstandigheden te herstellen die natuurherstel mogelijk maken. Een Europese natuurherstelwet, met specifieke doelstellingen en maatregelen, dient hiervoor als hefboom. In Europa moet tegen 2030 minstens 20% van de land- én zeeoppervlakte hersteld zijn. Daar moeten alle lidstaten verplicht actief aan bijdragen. Hierbij moet bijzondere aandacht gaan naar het herstel van ecosystemen die diensten leveren voor koolstofopslag, wateropslag- en infiltratie, bestuiving en bescherming tegen en preventie van (natuur)rampen. Lokale initiatieven voor natuur- en landschapsherstel zijn noodzakelijk om het hoofd te bieden aan klimaatuitdagingen en dragen bij aan behoud van de biodiversiteit (cf. Vlaams charter landschapsbeheer).

Maatregelen voor Zoersel

Leg voor de natuur in publiek bezit op het grondgebied Zoersel de lat hoog genoeg zodat behoud en versterking van de natuurwaarden gegarandeerd is. Een beheerplan type 4 (natuurreservaat) geeft hiertoe de beste garantie. Pas dit toe waar mogelijk.

Voor het gedeelte van het Molenbos aangekocht door Kempens Landschap is een beheerplan type 4 aangewezen. Ondersteun daarom de vraag van Natuurpunt Voorkempen om dit bos in beheer te mogen nemen als natuurreservaat.

Zorg voor een goed bermbeheer langs de openbare wegen in Zoersel. Evalueer permanent het bermbeheerplan en monitor de bermen. Zorg voor groen en actief bermbeheer ook in de bebouwde wijken. Maak strikte afspraken met aannemers van maaiwerken en kijk toe op de uitvoering ervan.

Zorg voor bosbehoud en bosuitbreiding

Vlaanderen gaat voor 4000 ha extra bos tegen 2024. Ook daarna moet ingezet worden op verdere bosuitbreiding. Buiten de Natura 2000-gebieden moet in Vlaanderen ca. 23.000 ha extra bos gerealiseerd worden en in een gunstige staat van instandhouding gebracht worden. Om de Europese Natura 2000-doelen te halen moet niet enkel de oppervlakte aan bos in Vlaanderen toenemen, maar moet ook werk gemaakt worden van de bescherming van de zogenaamde “zonevreemde” bossen. M.a.w. de bossen die niet in een groene bestemming gelegen zijn. Het kappen van waardevolle bossen in functie van bebouwing en landbouw is nog steeds te vanzelfsprekend in Vlaanderen. Vergunningen om te ontbossen en ontheffingen op het verbod tot ontbossen worden te vaak en te ondoordacht verleend.

Maatregelen voor Zoersel

De gemeente Zoersel heeft met de aankoop en bestemmingswijziging van het Gestelbos een voorbeeld gesteld van hoe zonevreemde bossen kunnen beschermd worden. Dit verdient een pluim.

Bekijk waar er nog zonevreemde bossen liggen die op gelijkaardige wijze n beschermd kunnen worden
Leg strenge criteria op voor ontbossingen in functie van bebouwing enz., ook al ligt het bos niet in een zone met een natuurbestemming.

Behoud van oude bomen en toekomstbomen

Omwonenden durven “hinder” nogal eens aanhalen om te eisen dat oude bomen op publiek domein worden gekapt of zwaar ingesnoeid. Deze hinder zou dan bestaan uit minder opbrengst voor zonnepanelen, vallende bladeren, eikels of zelfs uitwerpselen van vogels. Als men het groene karakter van de gemeente wil bewaren kan Zoersel op dergelijke klachten niet ingaan. Het behoud van grote bomen biedt trouwens veel meer voordelen dan nadelen, zeker in jaren met hete zomers. Een hele rij gezonde laanbomen kappen omwille van enkele buurtbewoners – zoals zich voordeed in de gemeente Retie in 2021 – is volstrekt uit den boze.

Ook zien we dat bomen – waarvoor geen kapvergunning is – zodanig worden ingesnoeid dat ze het niet overleven. Dergelijke omzeiling van de regelgeving dient te worden beteugeld.

Maak een inventaris van waardevolle oude bomen en toekomstbomen in de gemeente en bescherm ze door hiervoor geen kap- of snoeivergunningen af te leveren.

Maak de aflevering van een omgevingsvergunning voor het vellen van bomen - nu gratis - betalend om mensen ertoe aan te zetten van tweemaal na te denken vooraleer ze die indienen. De middelen kunnen aangewend worden om de extra kosten voor de inventarisatie het behoud van waardevolle bomen in de gemeente te financieren.

Zet in op biodiversiteit in jouw gemeente

Onderneem actie voor soorten en hun leefgebieden. Te beginnen met het beschermen van (zonevreemde) biologisch waardevolle natuur die er is, het verbeteren van de kwaliteit ervan (bv ecologisch bermbeheer) en het uitbreiden en verbinden waar nodig (bv. groenblauwe corridors in landbouwgebied). Denk hierbij ook aan lokale acties om soorten in nood te helpen, zoals het voorzien van nestgelegenheid voor zwaluwen en overwinteringsplaatsen voor vleermuizen, de aanleg van poelen voor amfibieën ...

Maatregelen voor Zoersel

Zoersel heeft bijgedragen tot de realisatie van een aantal zwaluwentillen aan Drengel en Einhoven. Dit verdient een pluim.

Breid dergelijke maatregelen uit tot andere soorten waar zich de nood/gelegenheid voordoet.

Faciliteer het leren samenleven met (terugkerende) wilde natuur

Terugkerende diersoorten zijn blokken die de jengatoren van een ecosysteem robuuster maken tegen schokken. Die terugkeer zorgt in sommige gevallen ook voor problemen wanneer praktijken niet meer aangepast zijn aan de aanwezigheid van die soorten, zoals niet-wolfwerende omheiningen. Conflicten leiden tot vermindering van het draagvlak voor natuur en natuurbeleid. De overheid heeft een belangrijke rol en verantwoordelijkheid om de maatschappij te ondersteunen in het weer leren samenleven met wilde dieren. Overheden van alle niveaus zetten daarom in op proactief beleid rond preventieve maatregelen, het ondersteunen van stakeholders, investeringen in techniek, capaciteitsopbouw, overleg, monitoring en onderzoek. Stimuleer ook onderzoek hoe de terugkeer van deze soorten kan bijdragen aan andere uitdagingen zoals de rol van de bever in de transitie naar klimaatrobust waterbeheer.

Maatregelen voor Zoersel

Afgezien van kerstwolvin Noëlla in 2019 heeft de wolf zich nog niet vertoond in Zoersel. Mocht dit vaker voorvallen, en er zijn schadegevallen, dring dan aan bij de minister op uitbreiding van de risicozone wolvenschade, en de daaraan verbonden steunmaatregelen, tot onze regio.

Het everzwijn is momenteel nog niet aanwezig in onze gemeente, maar komt steeds dichterbij. Everzwijnen kunnen heel wat schade veroorzaken aan landbouwgewassen en er is een groot risico op verkeersongevallen. Afschot is geen duurzame oplossing, maar kan als tijdelijke noodmaatregel toegepast worden. In de plaats daarvan dienen de gepaste infrastructuurwerken te worden uitgevoerd om de schade te minimaliseren, zoals wildrasters en faunapassages. Maak hiervoor proactief een roadbook op.

Zorg voor minder dierlijke verkeersslachtoffers

Met 5 kilometer weg per vierkante kilometer heeft Vlaanderen het dichtste wegennet van Europa (op Malta na). Dat resulteert in naar schatting 5 miljoen wilde dieren die ieder jaar sterven onder onze wielen. Volgens het recentste Ruimterapport hebben we 18.000 km nutteloze wegen. Heel wat kansen voor ontharding en ontsnippering dus. Maar ook voor de nuttige wegen zijn er heel wat maatregelen mogelijk om wilde dieren op een veilige manier naar de overkant van de weg te loodsen. Maak gebruik van het nieuwe Vademecum

Natuurtechniek om de juiste maatregel in te passen. Grijp vooral de kans van geplande wegenwerken om die maatregelen uit te voeren, want dan is het vaak een kleintje om die maatregelen mee te nemen. Het is niet alleen een grote winst voor de natuur, maar ook voor de verkeersveiligheid, gezien bestuurders vaak reflexmatig uitwijken bij overstekende wilde dieren. Natuurpunt kant de gemeente hierin bijstaan door een uitgebreide databank over dierlijke verkeersslachtoffers beschikbaar te stellen voor de analyse van knelpunten en met expertise rond de aanwezige diersoorten die aandacht vereisen.

Maatregelen voor Zoersel

Als de tangent rond de dorpskern van Zoersel er komt dienen de infrastructuurplannen en mitigerende maatregelen te worden aangepast aan de nieuwe realiteit ten einde het aantal dierlijke verkeersslachtoffers en de risico's voor weggebruikers te minimaliseren.

Ook vragen wij de gemeente om met de Vlaamse Overheid AWW te onderzoeken hoe de passage over de N14 ter hoogte van de Rodendijk (schakel tussen Zoerselbos en Blommerschot) veiliger kan. Hier passeert geregeld wild over deze drukke weg.

Elke gemeente voorziet speelnatuur op wandelafstand, buiten de kwetsbare natuurgebieden

De helft van de Vlamingen heeft geen toegang tot natuur op wandelafstand. Steeds meer onderzoeken tonen de gezondheidsvoordelen aan van natuur dichtbij, maar voor kinderen is het misschien nog belangrijker. In Vlaanderen werden in 2019 37% minder buiten spelende kinderen geteld dan 10 jaar daarvoor (zie Kind & Samenleving 2020). Buiten spelen in de natuur toont nochtans duidelijk positieve effecten op de motorische, cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. Ook het gezondheidseffect is groot. Voorzie (nieuwe) speelnatuur op wandelafstand voor elk kind, buiten de kwetsbare natuurgebieden en ook in dichtbevolkte gebieden. Voorzie buitenklassen in en rond elke school.

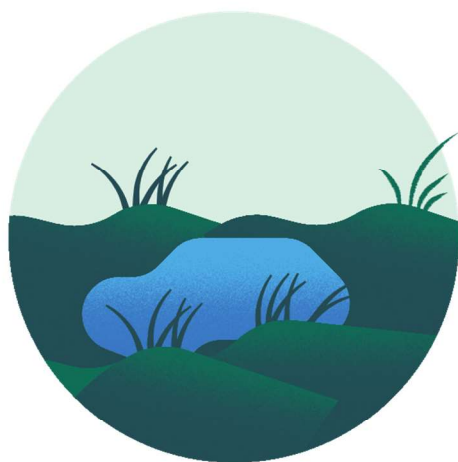
Maatregelen voor Zoersel

Zoersel heeft het gemeentelijk speelbos in de deelgemeente Zoersel, het speelbos aan de Halmolenweg in Halle en in Sint-Antonius is er recent de Dwergenbergen-Dwergenbos bijgekomen. Deze realisatie verdient een pluim.

Dit neemt niet weg dat er nog speelnatuur kan bijkomen in de buurt van elke woonkern.

In de buurt van de woonkern Drengel-Eindhoven kan één van de dennenbosjes in de omgeving van de Herentalsebaan daartoe dienen.

Natuurpunt voorziet binnen het project De Welvaart een stukje speelnatuur aan de rand van het Molenbos buiten het omheinde terrein, en dus publiek toegankelijk. De gemeente kan dit project financieel ondersteunen.

TRANSITIE 2:

Naar een grondige herwaardering van water

De situatie nu

Het Vlaamse landschap wordt gekenmerkt door een **achterhaald waterbeleid**: waterlopen indijken, natte gronden draineren en water zo snel mogelijk afvoeren naar zee; voor intensievere landbouw en woningbouw. 53% van het natuurlijk waterleverend vermogen wordt zo rechtstreeks naar zee gesluisd. 75% van onze wetlands zijn dan ook verdwenen sinds 1950. Tegelijkertijd is de verhardingsgraad in Vlaanderen enorm: 16% van onze oppervlakte. Daarmee hangen we ook op dit vlak in de staart van het Europees peloton.

Ons grondwaterpeil zakt steeds verder, kleilagen krimpen, huizen barsten en watertekorten zijn aan de orde van de dag met de langer wordende droogteperiodes. België staat dan ook op de 23e plaats op de wereldranglijst van landen met een risico op drinkwatertekort. Slechter dan Namibië. Ondanks ons gematigd klimaat. Dit beleid en deze landschapsinrichting zijn nefast in een veranderend klimaat met langere droogtes en hevigere regenval. De ingedijkte rivieren kunnen de piekdebieten niet slikken en zorgen voor overstromingen. Was de waterbom in Vlaanderen gevallen, dan had ze voor 8 miljard euro schade aangericht.

Waar moeten we naartoe?

Een klimaatrobuust Vlaanderen, kan dat? Ja! Maar dan moeten we wel enkele zaken met durf en zonder taboes aanpakken. Het landschap moet van een vergiet naar een spons. De nieuwe principes van een klimaatrobuust waterbeheer zijn: bufferen (ophouden, infiltreren, vertraagd afvoeren), vasthouden als het kan, afvoeren als het moet, functie volgt waterpeil (in plaats van omgekeerd) en natuurgebaseerde oplossingen. Dijken moeten achteruit om **water meer ruimte te geven** zoals het Sigmaplan voor de Schelde al in praktijk brengt. Opnieuw meanderende waterlopen met natuurlijke oevers kunnen veel meer water bergen en bieden veel meer afwisseling in structuur die de biodiversiteit bevordert.

Waterverlies kunnen we verder beperken door minder grondwaterwinningen, minder drainage en minder verdamping. Langs de andere kant moeten we zorgen voor meer aanvulling van het grondwater door te ontharden, water op te houden in de inziggebieden en de bodemkwaliteit te verbeteren. Dat alles staat of valt voor de natuur met een goede waterkwaliteit (zie transitie 5). Wetlandherstel zorgt er ook voor dat drooggelegde veengrond van een koolstofbron opnieuw een spons wordt voor CO₂ en zo bijdraagt aan de Europese verplichting om ook via landgebruik klimaatneutraliteit te bereiken (LULUCF-verordening).

Hoe realiseren we dat?

Zorg voor een stimulerend en normerend beleid om regenwater lokaal te infiltreren

Met een verhardingsgraad van 16% van ons oppervlak zijn we samen met Nederland en Malta de meest gebetonneerde landen van Europa. Water kan er niet meer infiltreren, vloeit af naar de riolering en vandaar via waterlopen naar zee. 50 à 60% van de rioolkost wordt bovendien veroorzaakt door de afvoer van regenwater. Water ophouden in de haarvaten van het systeem wordt door experts genoemd als de belangrijkste maatregel om overstromingsproblemen op te lossen. Het regenwater wordt daarom best zoveel mogelijk ter plaatse vastgehouden en geïnfilteerd.

Vlaanderen maakt (net als in Duitsland) daarom haar waterfactuur transparant en beloont de burgers en bedrijven die hemelwater lokaal laten infiltreren met een infiltratiebonus. Voor nieuwbouw wordt een norm opgelegd om 95 tot 99% van het regenwater dat via dakgoten afloopt te stockeren of in de bodem te laten infiltreren. Gemeenten voeren ook een stimulerend beleid voor reeds bebouwde kavels om op perceels- of wijkniveau wadi's aan te leggen voor hemelwaterinfiltratie.

Maatregelen voor Zoersel

Werk verder aan het rioleringstelsel in Zoersel met gescheiden afval- en hemelwaterafvoer. Dat laatste dient zoveel mogelijk te worden vermeden. Blijf inzetten op captatie op privéterrein, door het gebruik van regentonnen, wadi's enz. verder te promoten.

Voorkom onnodige verhardingen (parkings, buitenproportionele opritten, verharde voortuinen, verharde speelterrains, ...). Richt publieke parkings, zoals die achter de kerk in Sint-Antonius, of die voor het Administratief Centrum, anders in zodat regenwater beter in de bodem kan infiltreren. Het verharde gedeelte van deze parkings kan een stuk gereduceerd worden waarbij er ruimte is voor vergroening. Meer bomen zullen als natuurlijke airco's dienen op hete dagen.

Burgers worden nu al aangespoord om regenwater te capteren (regentonnen, ...). Blijf inzetten op het ontharden bij individuele burgers. Zet acties hieromtrent op.

Voer de aanbevelingen uit het basishemelwaterplan van pidpa uit 2020 consequent uit: RWA-netwerk, infiltratie of buffering regenwater, enz..

Infiltreer daar waar het moet én versnel aankoopbeleid in cruciale vernattingsgebieden

De potentie voor seizoensberging is niet overal even groot. Vlakke gebieden met kleilagen op geringe diepte hebben weinig 'bergingscapaciteit', maar zijn net zo belangrijk om te benutten. Zo leert ons onderzoek van de UA Antwerpen. Er zijn echter ook plaatsen met een uitzonderlijk grote capaciteit om water te sparen en vast te houden. Deze uitzonderlijke potenties worden bepaald door geomorfologische kenmerken. In deze gebieden moeten we durven na te denken over totale transformaties in het landgebruik om deze potenties te benutten. We hebben een plan 'Strategische watervoorraden' nodig waarmee we de grote (droogte)schokken kunnen opvangen en waterzekerheid kunnen garanderen. Voer daarom een gericht grondbeleid in functie van structureel valleierherstel, met name door het instellen van een doelgerichte grondenbank en een

voorkeepsrecht voor de overheid en terreinbeherende organisaties in van nature overstroombare gebieden. Creëer een herstelfonds om het valleierstel te financieren én zorg voor een flankerend beleid voor de huidige ruimtegebruikers.

Maatregelen voor Zoersel

Help er mee voor te zorgen dat de natuurlijke waterlopen in de gemeente (Schijn, Tappelbeek, Delfte beek) ongehinderd kunnen uitzetten en krimpen binnen hun valleibedding al naargelang het waterdebiet. Faciliteer aankopen door terreinbeherende organisaties als Natuurpunt in die gebieden zodat dit kan gerealiseerd worden.

Een dwingender en efficiënter droogte- en hemelwaterplan voor elke gemeente

De Vlaamse regering vroeg gemeenten een plan te maken over hoe ze regenwater kunnen hergebruiken. Maar slechts 10 procent van de gemeenten deed dat al. Op wetgeving die zo iets verplicht, is het wachten. Gemeenten wordt dus aangeraden een hemelwater- en droogteplan op te maken, maar dat is niet dwingend. Grote steden maken er doorgaans werk van, maar kleine gemeenten hebben vaak de kennis niet in huis. Ze kunnen nochtans de tools bij uitstek zijn om een klimaatrobuust gemeentelijk waterbeleid te voeren. Via een dwingender en stimulerend beleid kan hier een doorbraak bekomen worden.

Maatregelen voor Zoersel

Zoersel heeft in 2020 al een basishemelwaterplan laten opmaken. Voer de aanbevelingen uit. Volg nadien de situatie op en actualiseer het plan.

Stimuleer burgers om hun tuinen klimaatrobuust in te richten

In tuinen en voortuinen ligt nog veel potentieel voor waterberging. Samen vormen die 9% van de oppervlakte in Vlaanderen. Hoe groener we die ruimte maken, hoe beter het water lokaal kan infiltreren. Als elke Vlaming gemiddeld tien vierkante meter zou ontharden, dan zou er jaarlijks 15,6 miljoen kubieke meter extra in de bodem dringen. Als je weet dat we ongeveer 300 miljoen kubieke meter grondwater per jaar oppompen, is dat allesbehalve verwaarloosbaar.

Maatregelen voor Zoersel

Maak een reglement waarbij er een maximale verharde oppervlakte is per bouwperceel, zodanig dat bij overschrijding van de limiet het regenwater niet mag afgevoerd worden naar de straat.

TRANSITIE 3:

Naar een duurzaam ruimtegebruik en nieuwe manier van wonen

De situatie nu

Het ruimtebeslag, **de ruimte die we in Vlaanderen innemen voor wonen, werken en infrastructuur, is 33% van het oppervlak. Dat is het dubbel van Nederland en het hoogste van Europa.** Tegelijkertijd is het aandeel beschermde natuur het kleinst. En dat ruimtebeslag neemt elke dag nog met 5 ha toe.

Dat groot ruimtebeslag komt voornamelijk door onze verspreide bebouwing en gebrek aan ruimtelijke ordening. Dat komt met grote maatschappelijke kosten: infrastructuur is er 7 keer duurder dan in stadskernen en de thuisverpleging rijdt elke dag een afstand vergelijkbaar met 15 keer de wereld rond. De helft van dat ruimtebeslag is verhard. Nochtans is een kwart van ons wegennet volgens het laatste Ruimterapport nutteloos. Ondanks de vele bebouwing in landelijk gebied heeft de helft van de Vlamingen geen toegang tot natuur op wandelafstand en woont 41% van de Vlamingen op een locatie die slecht scoort voor hittestress, terwijl het aantal hittegolfdagen zal toenemen van gemiddeld 4 naar 51 in 2050.

Wonen met een **kleiner ruimtebeslag én een hoog wooncomfort is prima mogelijk**. Zowat elk ander Europees land toont het aan.

Het vergt wel een gericht en doortastend beleid om verspreide bebouwing af te bouwen en goede knooppuntlocaties te versterken. De 270 gebouwen die er in Vlaanderen dagelijks bij komen bieden ook kansen naar herlocalisatie, natuurinclusief bouwen, betere energieprestaties enzomeer. De betonstop realiseren zoals gepland zal zorgen voor een besparing op maatschappelijke kosten van 1,2 miljard euro in 2050, alleen al voor wat mobiliteit betreft.

Hoe realiseren we dat?

Naar een proactieve grondenbank voor gans Vlaanderen

In eender welke regio spelen wel één of meerdere grote projecten waar grond de komende jaren de sleutel tot succes is. Denk aan de realisatie van SIGMA, IHD (instandhoudingsdoelstellingen), Blue Deal, bosuitbreiding ... Is het niet voor de realisatie van broodnodige groenblauwe infrastructuur, dan wel voor de aanleg van nieuwe harde infrastructuur, of als flankerende maatregel voor landbouwers. Lokale, thematische grondenbanken bieden een oplossing, maar zijn reactief en vergen tijd. Opportuniteiten tot aankoop liggen immers niet altijd voor het grijpen. Dat kan anders en beter, door niet langer te wachten tot een concrete nood zich opdringt, maar door proactief gronden aan te kopen als de kans zich voordoet, en zo een ruime strategische voorraad op te bouwen. Een grondenbank voor gans Vlaanderen dus. Naast het Vlaamse Gewest kunnen lokale besturen op dit instrument inzetten.

Naar klimaatvriendelijk en natuurinclusief bouwen

16% van de broeikasgasuitstoot van Vlaanderen is afkomstig van de verwarming van woningen. We zijn daarmee op Luxemburg na de slechtste leerling van de Europese klas. Een te lage norm zorgt voor een verankering van niet-duurzame praktijken voor decennia. Slechts 4% van het potentieel aan geschikte daken wordt momenteel benut voor zonne-energie. De renovatiegolf moet veel sterker dan vandaag samensporen met de bouwshift. Bij renovaties worden nu al spontaan 1,2 wooneenheden gemaakt van 1 woning. Een positieve trend die moet gestimuleerd worden. Vlaanderen en gemeenten voeren daarom een ambitieus beleid in om het woningenbestand in sneltempo op een sociaal rechtvaardige manier naar de 21ste eeuw te loodsen, inzake klimaatvriendelijkheid (isolatie, elektrificering verwarming, energieopwekking ...), natuurinclusiviteit (groendaken, groengevels, tuinen ...) en bouwshift (kernversterking) en multifunctionaliteit (bv.15-minutenstad). Bij bouwaanvragen of aanbestedingen kan bijvoorbeeld een puntensysteem voor onder andere natuurinclusief bouwen gehanteerd worden, zoals de stad Amsterdam doet.

Maatregelen voor Zoersel

Zoersel heeft al een aantal goede maatregelen genomen op het vlak van renovaties van gebouwen met het oog op duurzaamheid. Zo kunnen verenigingen gemeentelijke subsidies krijgen voor energiebesparende maatregelen. Pas dit verder toe en breid de steun waar nodig uit.

Op het vlak van hernieuwbare energie werden al stappen gezet met de partner Zonnwind en een project voor de Bloemenwijk. Neem verder het voortouw en breid dit verder uit naar andere wijken.

In 2025 is een kaart opgesteld met focuszones voor verdichting en waar niet meer gebouwd mag worden

Uiterlijk begin 2025 stelt de gemeente een gedetailleerde kaart op met aanduiding van waar in de toekomst idealiter nog gebouwd of verdicht kan worden, en waar niet. In afwachting van die percelenkaart voert de gemeente op vlak van omgevingsvergunningen een bewarend openruimtebeleid, minstens buiten de bebouwde kom.

Maatregelen voor Zoersel

Neem de aanbevelingen van de bouwmeesterscan voor Zoersel opgemaakt in 2021 ter harte:

- Maak van Zoersel een echt groene gemeente, d.w.z. versterk het groene, bosrijke en residentiële karakter. Voorkom het verder opvreten van het groen in de gemeente zodat Zoersel een trekpleister voor regionale recreatie kan worden;
- Maak de dorpskernen compact en aantrekkelijk.
- Transformeer verkavelingen buiten de dorpskernen: Voorkom verdere verdichting, werk aan uitdoofscenario's en zoek partners bij de overheden om u hierin te steunen. De recente verkaveling aan Drengel is een voorbeeld van hoe het eigenlijk niet moet.

Er wordt netto 1 m² per jaar per inwoner onthard

De gemeente voert een duurzaam bodem- en grondwaterbeleid, waarbij netto per inwoner 1 m²/jaar effectief wordt onthard, minstens binnen de bestemmingscategorie landbouw. Deelname aan allerhande initiatieven, zoals bijvoorbeeld het Vlaamse Kampioenschap Tegelwippen, kan daarbij stimulerend werken.

Maatregelen voor Zoersel

Organiseer sensibiliseringscampagnes, zoals het kampioenschap tegelwippen, om de verhardingsgraad (13,1% ?) naar beneden te krijgen.

Voer een groennorm in om natuur in en rond de stad te bevorderen

De helft van de Vlamingen heeft geen toegang tot natuur op wandelafstand. 41% van de Vlamingen woont op een locatie die slecht scoort voor hittestress, een risico dat sterk zal toenemen in de komende jaren. Het is nochtans aangetoond dat groen in en rond de stad en goed uitgekende ventilatie-assen het stedelijk klimaat sterk kunnen verbeteren. In het voorstel van de Europese Commissie voor een Natuurherstelwet zijn alvast vergroeningsdoelen voor steden opgenomen. Zorg voor een gelijke en rechtvaardige verdeling van groen in een stad of gemeente, volgens het concept van Tree Equity. Vandaag zijn het net de dichtstbevolkte en vaak economisch achtergestelde wijken die beschikken over de minste groenvoorzieningen. De 3-30-300-regel vormt daarbij een leidraad. Elke Vlaming heeft vanuit zijn/haar woning zicht op 3 bomen; elke woonstraat in Vlaanderen wordt beplant met bomen met een kroonbedekking van minstens 30%; elk Vlaams kind vindt een groene speelruimte op minder dan 300 meter van de deur. Er is een algemene Vlaamse aanpak nodig, zoals een groennorm. Die bepaalt, afhankelijk van de bevolkingsdichtheid, hoeveel groen er in de buurt aanwezig moet zijn.

Maatregelen voor Zoersel

Neem de 3-30-300 – regel als leidraad voor het beleid in de woonkernen van de verschillende deelgemeenten.

Zorg dat groenbuffers in bestaande plannen (oa GRUPs....) uitgevoerd en behouden en verbeterd worden. Controleer regelmatig afspraken hieromtrent.

Spreek verenigingen die ruimtes beheren aan maak afspraken ivm meer groen.

Zorg ervoor dat er MEER laanbomen komen, en dat elke gekapte laanboom van de laatste 20jaar vervangen wordt.

Voorzie ruimte voor groene vingers en verbindingen in de dorpskernen.

Bewaar oude bomen en hagen in de dorpskernen.

Evalueer jaarlijks het netto ruimtebeslag en stel inspanningen erop af

Jaarlijks rapporteert de Vlaamse regering over de evolutie van het 'ruimtebeslag' (ha/dag) en de 'verhardingsgraad' aan het Vlaams Parlement, en stemt ze haar inspanningen af op het behalen van de vooropgestelde strategische doelstellingen van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen als is het een resultaatsverbintenis.

Aan de gemeenteraad rapporteert het College van Burgemeester en Schepenen jaarlijks over de evolutie van het 'ruimtebeslag' en de 'verhardingsgraad' op haar grondgebied, en stemt ze haar inspanningen af op het behalen van de vooropgestelde doelstellingen als is het een resultaatsverbintenis.

Gemeentelijk bouwshifffonds

Het college van Burgemeester en Schepenen voorziet in de aanleg van een gemeentelijk bouwshifffonds dat de gemeente in staat stelt om de nodige herbestemmingen binnen haar grondgebied te financieren. Binnen haar begroting reserveert de gemeente jaarlijks 50 EUR per inwoner voor dit fonds.

Maatregelen voor Zoersel

Voorzie een jaarlijks bedrag van 50 EUR per inwoner, dus in de grootorde van 1.000.000 EUR, voor een bouwshifffonds waarmee de herbestemming van gebouwen en gronden kan gefinancierd worden.

De gemeente neemt maatregelen om haar netto bijkomend ruimtebeslag te herleiden tot nul

De gemeente neemt de strategische doelstellingen van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen inzake 'ruimtebeslag' en 'verhardingsgraad' onverminderd over en scherpt ze aan volgens haar ruimtelijke eigenheid. Het dagelijks ruimtebeslag in de gemeente is gehalveerd uiterlijk tegen het einde van de legislatuur (versus nulmeting BRV), en uiterlijk in 2040 herleid tot nul.

Elke gemeente vergroent de openbare speelplekken op haar grondgebied

De gemeente neemt initiatieven om de speelplaatsen van scholen en openbare speelplekken op haar grondgebied te vergroenen. Groene speelpleinen zijn beter voor de mentale en fysieke gezondheid en voor de sociale vaardigheden van kinderen, en geven minder aanleiding tot pesten. Bovendien maakt het de gemeente weer wat klimaatrobuuster. Minder beton maakt meer waterinfiltratie mogelijk en meer groen gaat het hitte-eilandeffect tegen. De biodiversiteit profiteert ook mee.

Maatregelen voor Zoersel

Zoersel werkt nu al met de zgn. wijkbudgetten. In de Smissestraat is een mooi voorbeeld in aanleg. Dat moet zeker verdergezet worden.

Het college laat zich jaarlijks adviseren door haar raden over de bouwshift

Het College van Burgemeester en Schepenen laat zich jaarlijks adviseren door de gemeentelijke adviesraden Milieu- en Natuur (MINA), en Ruimtelijke Ordening (GECORO) over de realisatie van de bouwshift op eigen grondgebied. Als die raden er nog niet zijn, worden ze opgericht.

De gemeente beschikt over een gemeentelijke bouwshiftambtenaar

TRANSITIE 4:

Naar een regeneratieve landbouw en visserij

Visserij

Nog maar 120 jaar geleden zwom er meer dan 10 ton roofvissen, zoals tonijn (tot 387 kg!), per vierkante km in het Belgisch deel van de Noordzee. Nu is dat minder dan 1 ton. Ondanks dat 33% van onze zee beschermd natuurgebied is, wordt overal gevist en wordt de bodem 1 tot 8 keer per jaar omgeploegd door bodeberoerende visserij.

Landbouw

46% van Vlaanderen is in gebruik voor landbouw. Dat landschap lag ooit mee aan de basis van de grote diversiteit aan wilde planten en dieren in Vlaanderen, maar de huidige gangbare landbouw vormt een van de grootste bedreigingen voor natuur. De veehouderij (56% van het landbouwareaal) overschrijdt structureel de milieugebruiksruimte in Vlaanderen en legt door import van veevoeder beslag op nog eens 400.000 ha in het buitenland ten koste van habitats als het tropisch regenwoud die bijzonder belangrijk zijn om klimaatopwarming tegen te gaan. De waterkwaliteit in Vlaanderen behoort tot de slechtste van Europa. Ook voor de landbouwproductie zelf is het huidige model niet duurzaam: de bodemkwaliteit verslechtert (erosie, organische stof, biodiversiteit, plastics, pesticiden residuen ...) en de natuurlijke bestuivers crashen. Het model is (zacht gezegd) niet duurzaam voor de boer zelf en schadelijk voor de volksgezondheid. De situatie is op alle vlakken onhoudbaar. Zowel boer als boerenlandnatuur verdienen een beter perspectief.

Waar moeten we naartoe?

Landbouw

We moeten een transitie maken naar een aangepaste voedselstrategie en een nieuw landbouwmodel dat duurzaam is voor voedselproductie, voor de boer, voor natuur en milieu en voor de volksgezondheid. De eiwittransitie, reductie van de veestapel, decimering van het pesticiden- en mestgebruik, een plaats voor biodiverse landschapselementen en waardering voor andere maatschappelijke diensten naast voedselproductie maken daar deel van uit. Er zijn al heel wat nieuwe technieken beschikbaar die wachten op uitrol op grotere schaal, maar er is ook nog heel wat onbekend terrein. Daarom is een sterk transitiebeleid nodig.

Hoe realiseren we dat?

Stel een landbouwbeleidsplan op met landbouwers én andere stakeholders

Stel een langetermijnvisie (over meerdere bestuursperiodes heen) op voor een landbouwsector binnen de grenzen van de milieugebruiksruimte, wat bijvoorbeeld stad Aalst al deed. Betrek niet alleen landbouwers, maar ook onderzoeksinstituten, experts én andere stakeholders van het platteland bij de opstelling van de analyse, visie en het actieplan. Maak het concreet en haalbaar. Hoewel landbouwbeleid het lokale overstijgt kan het helpen om een duurzame toekomst uit te bouwen voor de lokale landbouwers, waarbij de uitdagingen van het veranderende klimaat en de transitie naar een landbouw binnen de milieugrenzen en met herstel van landbouwnatuur aangepakt worden.

Maatregelen voor Zoersel

Maak de boer partner in het groene toekomstperspectief. Ondersteun de zeven Zoerselse boeren in een transitie naar een landbouwmodel dat het landschap en de natuurlijke ecosystemen versterkt. Hierbij denken we aan minder maïsackers die toch moet dienen om veevoeder te produceren voor een vleesproductie die voor 70% naar het buitenland gaat.

Promoot in de plaats daarvan teelten die een lokale afzet vinden (korte keten) en zet meer in op alternatieve bedrijfsvormen zoals CSA-landbouw waarbij lokale producenten en consumenten elkaar vinden.

Behoud Eindhoven als een landbouwkern en voorkom verstedelijking. De recente verkaveling aan Drengel; nota bene terwijl landbouwers iets verderop aan de Kluisbaan in het groot afficheren dat ze het oneens zijn verlies aan landbouwgrond, staat haaks op deze visie.

Bouw een korte keten project uit met natuurherstel als voorwaarde

Veel landbouwers willen wel duurzamer produceren, maar aan de huidige winstmarges op hun producten lukt dat niet. Een van de sleutels om duurzame voedselproductie mogelijk te maken is de beprijzing en één mogelijkheid om daar verbetering in te brengen is inzetten op korte keten. Niet alle spelers apart, maar samen: landbouwers, supermarkten, steden en natuurorganisaties kunnen samenwerken om zo'n model mogelijk te maken waarin de landbouwer een eerlijke prijs krijgt en de landbouwnatuur heropleeft. Met zijn hoge bevolkingsdichtheid leent Vlaanderen zich uitstekend tot dergelijke korte ketenprojecten waarin de stadsbewoner weer voeling krijgt met de bron van zijn voedsel. Agro-ecologische vormen van landbouw zorgen bovendien voor extra natuur- en landschapsbeleving voor de burger die recreatie in de nabije omgeving de laatste jaren herontdekt heeft. Inspiratie kan gevonden worden bij een project van onze noorderburen Rotterdam de boer op!, een samenwerking tussen onder meer boeren, natuurorganisaties, supermarkten en de stad.

Maatregelen voor Zoersel

Stimuleer korte keten in de landbouw in Zoersel zodat bewoners rechtstreeks bij de boer, of via zo weinig mogelijk tussenpersonen, de producten van eigen bodem kunnen aanschaffen. We kennen al enkele succesvolle voorbeelden (Zwarthof, Den Achtersten Dries). Dit kan nog uitgebreid worden. Waar mogelijk passen boeren hun teelt aan om aan de vraag te beantwoorden.

Zet in op het behoud en herstel van een groene dooradering van het (landbouw)landschap

Zet in op het behoud en herstel van de groene dooradering van het (landbouw)landschap met bijvoorbeeld een houtkantenplan en de herwaardering van bermen. Juridische bescherming (bv. breedte vanaf de rand van de weg), herstel en goed ecologisch beheer van bermen kan een wereld van verschil maken voor natuur en landbouwproductie. Het geeft kansen aan onze rijke graslandflora en aan bestuivers en natuurlijke bestrijders die de productie van landbouwgewassen kunnen opdrijven. Het vergroot bovendien de belevingswaarde van het landschap rondom dorpen met een publieke groene dooradering, wat weer (gezondheids)kansen biedt voor zowel lokale inwoners als (hoeve)toerisme.

Maatregelen voor Zoersel

Stimuleer het behoud en de aanplant van kleine landschapselementen (houtkanten, hagen, poelen, bomenrijen, bosjes, struwelen, wegbermen, houtwallen...). Deze zijn in de voorbije decennia vaak verdwenen, maar zijn erg belangrijk als verbindende elementen.

Aangezien een belangrijk deel van de oppervlakte aan landbouwgrond wordt ingenomen door paardenweiden, en voor hen niet elke vierkante meter grond moet renderen, zijn er opportuniteiten om meer KLE's in het landschap te brengen. Moedig paardenhouders daartoe aan. Ga met hen – en/of hun belangenorganisaties – het gesprek aan. Desgevallend kan er gewerkt worden met een omgevingsvergunning voor de bouw van nieuwe stallen, kleine schuilstallen uitgezonderd.

Toon het goede voorbeeld met een duurzaam aankoopbeleid

Toon als gemeente of stad zelf het goede voorbeeld door duurzaam inkopen te doen met aandacht voor de lokale landbouwer én natuur en milieu. Zoals in Brussel al aan de orde is kunnen ook andere grootverbruikers in de gemeente, zoals grootkeukens, via regelgeving aangezet worden om duurzaam in te kopen. Dat zorgt voor een zekere afzetmarkt en bekendheid voor landbouwers die de sprong vooruit willen wagen naar een duurzame landbouw binnen de milieugrenzen.

Maatregelen voor Zoersel

Koop als gemeente en OCMW landbouwproducten bij de lokale producenten geef daar ook bekendheid aan. Let wel: het gaat om duurzaam aankoopbeleid. Dus alleen kopen bij die landbouwers die ook op dat vlak een goed palmares kunnen voorleggen.

TRANSITIE 5:

Naar een circulaire samenleving

De situatie nu

w

Ondanks Europese verplichtingen voerde Vlaanderen decennialang een **laks beleid op vlak van bescherming van ons milieu**. De ene crisis na de andere komt nu boven drijven: denk maar aan stikstof en PFAS. Microplastics en andere 'nieuwe stoffen' zitten overal. De stikstofneerslag doet onder andere alle bossen in Vlaanderen aftakelen. Fijn stof zorgt in Vlaanderen voor 4.200 vroegtijdige sterfgevallen per jaar en qua lichtvervuiling zijn we een van de sterkst oplichtende regio's op de kaart van Europa. **Slechts 1 van onze 195 waterlopen voldoet aan alle criteria voor een goede kwaliteit**. Daarbij zitten we bij de slechtst presterende landen van de EU. De 'ambitie' die Vlaanderen naar voren schuift is ronduit zwak: voor nog geen 10 procent van de Vlaamse waterlopen wordt een 'goede' waterkwaliteit vooropgesteld tegen 2027 en voor bijna een kwart van onze waterlopen laat Vlaanderen alle hoop varen. Vlaanderen riskeert zo na een stikstofcrisis ook een watercrisis met stilgelegde economische activiteiten en dwangsommen.

Waar moeten we naartoe?

Een **gezonde lucht en bodem en proper water** is voor iedereen én voor de natuur een basisrecht en moet opnieuw de norm worden. Zwemmen of vissen zonder zorgen om vervuiling moet weer kunnen. Dat al onze activiteiten plaatsvinden binnen de draagkracht en grenzen van de planeet, binnen de milieugebruiksruimte, moet vanzelfsprekend worden. We gaan voor **100% milieukwaliteit**.

We moeten **naar een circulaire samenleving en economie**: we lozen niets in de omgeving waarvan niet met zekerheid aangetoond is dat het onschadelijk is of natuurlijk afbreekbaar (voorzorgsprincipe, no proof - no market). Eindige grondstoffen worden niet uitgeput, maar gerecycleerd en de druk op het milieu door afvalstromen wordt geëlimineerd door reststoffen opnieuw in te zetten. Cycli in landbouw, industrie en economie worden gesloten. Dat veronderstelt een breuk met het verleden en een doortastend en coherent beleid op vlak van onder andere aanpak van de klimaatcrisis, landbouw en industrie. Alleen zo kunnen we vermijden dat we ons van crisis naar crisis voortslepen en de boot van de innovatie missen.

Hoe realiseren we dat?

Neem luchtvervuiling serieus en versterk de handhaving op stoken (van afval en hout)

Particuliere houtstook leidt tot schadelijke stoffen in de lucht en kan overlast geven voor omwonenden. Er geldt soms een stookadvies op dagen met slechte luchtkwaliteit maar dit is geen dwingende maatregel maar sensibiliserend. Vaststellingen van overtredingen m.b.t. huishoudelijke houtverbranding binnen de Vlaamse milieuwetgeving moeten gebeuren door een lokale milieutoezichthouder of politie. We vragen aan gemeente om een duidelijk actieplan en passende handhaving om dit probleem eindelijk serieus te nemen. Daarnaast is het in theorie verboden om papier, plastic, piepschuim en andere rommel in de tuin te verbranden. Aldus de Vlaamse milieuwetgeving (VLAREM). Ook biomassa-afval zoals GFT, houtafval en groenresten mag je niet zelf opstoken. Afval verbranden in openlucht is slecht voor de gezondheid en voor de luchtkwaliteit. Ook hier kan de controle forser en de problematiek hoger op prioriteringslijstje van gemeenten komen.

Maatregelen voor Zoersel

Sta geen kerstboomverbrandingen toe en evenmin vuurkorven op openbaar domein.

Zorg voor een strenge handhaving van de regelgeving ter zake (artikel 5.2 van het politiereglement) en geef gemeenteambtenaren het recht/de opdracht om hiertegen op te treden (GAS-boete).

Blijf sensibiliseren rond het verbod op het afsteken van vuurwerk.

Rol een natuurvriendelijk verlichtingsplan uit (en omarm af en toe het donker)

Recent duiken steeds meer alarmerende signalen op dat de diversiteit en de biomassa aan insecten wereldwijd sterk daalt. Verlies aan habitat, pesticidengebruik, invasieve soorten en klimaatopwarming zijn factoren die hierin een rol spelen. Een recent grootschalig onderzoek benadrukt dat ook nachtelijk kunstlicht een belangrijke factor is die tot nu toe over het hoofd werd gezien. Door slimmer en minder te verlichten kan men zowel energie- als biodiversiteitswinst boeken én het levert meestal ook een flinke financiële besparing op. Gemeenten kunnen hier nochtans echt een verschil maken. Zo heeft de stad Ieper in 2022 haar 'vleermuisvriendelijk' lichtplan voorgesteld. Het is de eerste stad in België die zo hard rekening houdt met haar vleermuispopulatie. In totaal gaat het over zo'n 100 lichtpunten die worden aangepast. Dit plan moet inspiratie bieden aan verschillende andere gemeenten die het voorrecht hebben om populaties vleermuizen te herbergen.

Alle onderzoeken wijzen erop dat behoud en bescherming van duisternis, zeker in gebieden met een hoge biodiversiteit of zeldzame soorten, altijd beter is dan tijdelijke of gedimde verlichting. Het is daarom cruciaal om bij de verdere verdediging van (openbare) verlichting lichtplannen te screenen op ecologisch kwetsbare zones en op de verbanden tussen die gebieden. Het is aangeraden om na te gaan waar verlichting mogelijk overbodig is of waar via maatwerk (tijdelijk dimmen, doven, bewegingssensors, aangepaste lichtkleur...) de impact op de omgeving kan beperkt worden.

Maatregelen voor Zoersel

Zoersel heeft al een heel belangrijke maatregel genomen door de straatverlichting grotendeels te doven tussen 23u en 6u.

Bekijk voor de locaties waar dat niet mogelijk is of er met een slimme verlichting – die pas aangaat op voorgeprogrammeerde momenten of bij passage van voetgangers of fietsers – kan gewerkt worden.

Indien er wordt gekozen voor Ledverlichting, kies voor een kleurschakering die niet schadelijk is voor vleermuizen.

Zorg mee dat de verlichtingen functioneel zijn en alleen verlichten wat nodig is en niet de hele omgeving (bv voetbalterreinen, pistes, tennisterreinen,...) en wanneer het nodig is.

Een sterke natuursector om dit mee te realiseren

Voorzie cofinanciering voor aankopen door natuurverenigingen om de natuur- en klimaatdoelstellingen van de gemeente te realiseren

Werk een sterke samenwerking uit met lokale natuurverenigingen om de doelstellingen rond vergroening en klimaatadaptatie (Lokaal energie- en klimaatpact) te realiseren. Steden als Aalst, Brugge, Gent, Kortrijk en Mechelen tonen al het goede voorbeeld en investeren in natuur. Dat levert een grote win-win op. Niet alleen kunnen natuurverenigingen middelen van Vlaams niveau en van donateurs samenbrengen met de gemeentelijke steun, ze hebben ook heel wat expertise en vrijwilligerskracht in huis om die doelstellingen professioneel en kostenefficiënt te realiseren. Door de lokale verankering en betrokkenheid van heel wat leden en burgers bij de realisaties, wordt eigenaarschap, trots en draagvlak voor het gevoerde beleid gerealiseerd. Het levert bovendien de garantie dat de nieuwe natuurgebieden open zijn voor iedereen én dat de kwetsbare delen tegelijkertijd beschermd worden.

Maatregelen voor Zoersel

Zoersel heeft sedert jaren een subsidiereglement voor natuuraankopen. Aangezien Natuurpunt nationaal de ambitie heeft om de volgende 5 jaar het de jaarlijks aangekochte oppervlakte aan terreinen te verdubbelen, zal het huidige budget niet meer volstaan. Voorzie een verhoging – liefst verdubbeling – van het budget.

Zorg ook voor subsidies voor Educatief Natuurbeheer in de provincies Oost-Vlaanderen en Antwerpen

In de provincies Limburg, Vlaams-Brabant en West-Vlaanderen bewijst Educatief Natuurbeheer (ENB) zijn succes: jaarlijks nemen 10.000 kinderen tussen 9 en 12 jaar deel aan het programma. Elke school die instapt, blijft structureel meedoen. Jongere kinderen kijken uit naar 'hun beurt'. De sterkte van het programma ligt in een meerdaagse beleving waarbij kinderen en leerkrachten zelf aan het werk gaan in een natuurgebied en enige tijd later op belevingstocht gaan in dezelfde omgeving, om te zien wat hun werk heeft opgebracht voor de natuur en biodiversiteit. Een uniek voorbeeld van leren door doen en ervaren. Heel wat jonge vrijwilligers en professionals in de natuursector verwijzen naar hun eigen ervaring met ENB als kind, als start van hun waardering en liefde voor natuur. Het aanbieden van ENB in heel Vlaanderen brengt steeds vaker diverse kinderen in contact met de natuur op een manier die hen levenslang bijblijft. Het vormt een relatief kleine investering met grote impact.

Maatregelen voor Zoersel

Werk voor Zoersel een programma educatief natuurbeheer uit . Natuurpunt Voorkepen kan hierin bijstaan. Binnen het project De Welvaart zal immers een educatieve werking worden ontwikkeld.

De samenwerking met de educatieve werking van de Vrienden van het Zoerselbos (Kind en Natuur) dient uiteraard verdergezet te worden.

Van woord naar daad: een ernstig budget

Voeg na de verkiezingen meteen de daad bij het woord door als eerste stap in de begroting voor de nodige middelen te zorgen om de vijf noodzakelijke transitie te realiseren. Ambitieuze doelen zijn nodig om de biodiversiteitscrisis en klimaatcrisis in verhouding tot hun ernst en urgentie aan te pakken, maar dan zijn ook naventende budgetten nodig om ze te realiseren én moeten schadelijke subsidies een halt toegeroepen worden. De Europese Unie besloot al om vanaf 2026 10% van de jaarlijkse uitgaven te besteden aan biodiversiteitsherstel en om voor alle financiering het 'do no harm'-principe in te voeren. Daarmee toont de EU de ernst van de crisis aan en de wil om ze aan te pakken. We verwachten van onze binnenlandse overheden dat ze dat voorbeeld volgen. Stop schadelijke subsidies, zet de EU-middelen in, én bestem ook in de eigen begroting een substantieel aandeel voor natuurherstel. Zo kunnen we van 2020-2030 echt het decennium van ecosysteemherstel maken en de negatieve natuur- en klimaatcurves ombuigen in de goede richting. Naar een Vlaanderen in harmonie met de natuur en zijn omgeving. Naar een Vlaanderen met natuur in het hart.

Let's bend the curve!

Colofon

contact

Diemer Vercayie - Natuurpunt Dienst Beleid
verkiezingen2024@natuurpunt.be

Patrick Duhayon – Verantwoordelijke Beleid Natuurpunt Voorkepen - chipscis@hotmail.com

eindverantwoordelijken

Walter Rycquart (algemeen directeur)
Bart Vangansbeke (voorzitter)

uitgegeven door

Natuurpunt vzw
Coxiestraat 11, 2800 Mechelen
+32 (0)15 297 220

illustraties

Toekomstbeelden: Wim Dasselaar
Andere illustraties: Shtick

vormgeving

Shtick

Foto's

Wim Dirckx, iStock

Natuurpunt is de grootste natuurvereniging in Vlaanderen. Duizenden vrijwilligers en 500 professionele medewerkers werken voor de bescherming van belangrijke leefgebieden, soorten en landschappen. Om dat doel te bereiken beschermt de vereniging de resterende natuur in Vlaanderen door gebieden aan te kopen en te beheren, door soorten en leefgebieden te bestuderen en te monitoren, door mensen kennis te laten maken met de natuur en door beleidsbeïnvloeding op lokaal, regionaal en Europees niveau. Natuurpunt beheert meer dan 25.000 ha natuur verspreid over 500 natuurgebieden. 133.000 families zijn lid van Natuurpunt.

V.U.: Natuurpunt vzw, Walter Rycquart, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen, ON 0434.364.713,
RPR Ondernemingsrechtbank Antwerpen, afdeling Mechelen, info@natuurpunt.be, www.natuurpunt.be.

